

Kaugel oma kallist kodumaast pühitseme täna päeva, mis 24. veebruaril kõrval on kallim ja pühaim aasta 365 päeva hulgas; päeva, mis on üks suurimaid ja tähtsamaid saatust määravate päevade hulgas eesti rahva ajaloo; päeva, millele iga eestlane mõtleb tagasi sügavaima harduse ja suurima uhkusetundega.

Karm saatus on meilt ajutiselt riisunud selle, mis on ülimaks väärtuseks igale inimesele - meie kodumaa. Nagu sadanded vaevalt nähtavad narmasjuured seovad taime mullapinnaga, millest ta imeb toitu, nii sidusid igapäevaste meist sadanded ja tuhanded nähtamatud niidid oma maa ja rahvaga. Kes meist ei tunneks valusalt, mida see tähendab, et need niidid on nüüd katkenud. Kes meist ei tunneks päeval ja ööl muret ja südamevalu oma lähedate inimeste-sugulaste ja sõprade pärast, kellega nad ei julge kirjateelgi ühendust pidada, kartes neile sellega suurimaid ohte ja kannatusi kaela kiskuda.

Ometi on asju olemas, mida karmingi saatus ega kurjengi ülekohus ei jaksa meilt riisuda. Ükski ülekohtu jõud ei saa meilt äravõtta meie õigustatud uhkust kõige selle suure üle, mida eesti rahvas saatis korda vabaduspäikesee soojendavate kiirte all nii lühikese aja kestel. Ükski jõud ei saa meilt riisuda teadmist, missuguse ümberlökkamatu tõenduse oma õigusest olla täieõiguslik peremees ja vaba rahvas oma isade maal, eesti rahvas on annud oma imetlemisväärsete saavutustega iseseisvuse aastate kestel. Ükski jõud ei jaksa meid sundida unustama eesti rahvale osakssaanud kisendavat ülekohut, millele pole ühtegi õigust ega vabandust. Ükski jõud ei jaksa murda meie vankumatut usku, et kuidas ülekohus ka tänapäeval ei võimutseks, ometi ei jää tulemata see aeg, mil lähivad täide mitmesaja aasta eest Tallinna raekoja uksele kirjutatud sõnad: "Õigus jääb ja ei lase end alla suruda, tema ees peavad taanduma kõik õelad salakavalused".

Kinnitagu tänane Võidupüha meie usku, et see aeg ei ole kaugete mägede taga. Eks näita ajamärgid, et asi järjekindlalt areneb selles suunas, olgugi et see ei lähe nii kiirelt, nagu meie omas loomulikus inimlikus kannatamatuses sooviksime. Ometi on küllalt selgesti näha, kuhu areng kulgeb. Eks näe meie selgelt, kuidas maailmas kasvab ja päev-päevalt tugevneb vastupanurinne neile vägivalla jõududele, mis vale ja terrori abil hoiavad kümneid miljoneid vabaduses üleskasvanud rahvaste liikmeid totalitaarse orjuse ikkes ja sepitsevad plaane, kuidas kogu maailma heita oma võimu alla. Olgem seepärast vankumatult kindlad usus ja lootuses, et õek salakavalus peatselt on sunnitud õiguse ees taanduma, mis on ja jääb ja ei lase end alla suruda.

Raske ja kardetav oli võitlus, mida meie isad ja vennad võitlesid 28 aasta eest Võnnu lahinguväljadel. Niihästi relvastuse, kui kõige muu vajaliku suhtes oli vastane võtratult paremini varustatud, kui noore ja kehva Eesti Vabariigi rahvavägi. Seejuures koosnesid vastase väeosaad hästi väljaõpetatud saksa

sõdureist, kes olid raskete lahingute tules karastatud. Ometi sai Landeswehrile Võnnu lahingus hävitav lüüasaamine osaks. Ainult väga vähesed armetud riismed pääsesid eluga raudsest rõngast. Seesama surmapõlgav sangarivaim, mis oli tiivustanud meie esivanemaid Lembitu päevil, oli löönud uuesti leegitsema Eesti Vabadussõjas. See sangarivaim ja võitlusind andiski eesti rahvaväele nii täieliku ja hiilgava võidu Võnnu lahingus.

Paljastagem täna pea ja mälestagem sügavas harduses ning tänu-
tundes niihästi neid, kes langesid Võnnu lahinguväljadel, kui ka kõiki teisi va-
baduse märtreid, kelle vere hinnaga eesti rahvas lunastas vabaduse ja riikliku
iseseisvuse rasketes heitlustes 1918-19. aastal. Püüdkem olla väärilised järele-
tulejad neile sangaritele ja märtritele. Olgu nende isamaa-armastus, kohkumatu
mehemeel ja sügav kohusetunne oma maa ja rahva vastu meile kõigile õilsaks ja
tiivustavaks eeskujuks. Pidagem meeles, et iga eestlase pühaim kohus on igal vii-
sil oma jõu ja võimaluste piirides kaasa aidata võitlusele eesti rahva õiguste
taastamise eest. Töotagu igaüks niisama üksmeelselt toetada seda võitlust, nagu
meie esivanemad, olles Umera jõe ääres löönud tagasi ühe esimesi vaenlase pea-
letunge, töötasid võidelda oma vabaduse eest: "nagu üks süda ja üks hing." Olgem
kindlad, et veri, mis eesti rahva vabaduse eest valatud, ei ole ilmaaegu vaktud.
Olgem kindlad, et see vabadus tõuseb jälle nagu muinasjutuline surematu fönix
ja et saabub jälle päev, mil kõik piirud kahel otsal lausa lõõvad lõkendama
ning Kalev jõuab uuesti koju

Eesti rahval õnne tooma,

Eesti põlve uueks looma.

(A. Rei)

Võidupühal 1947.